

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

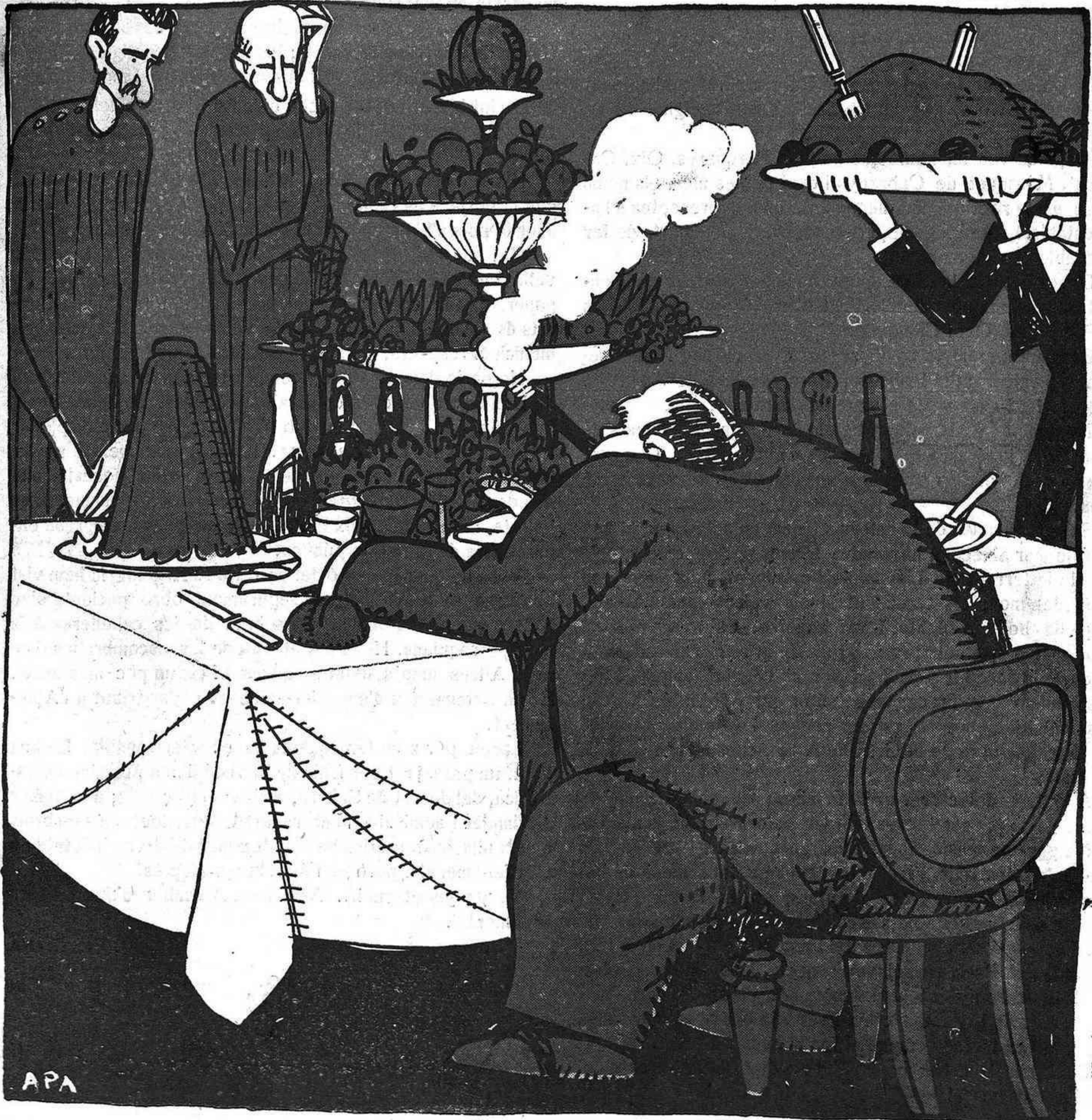
BARCELONA, 8 DE AGOST DE 1913

NÚM. 1806 ————— ANY XXXV

PERIODIC HUMORISTIC IL·LUSTRAT

10 cèntims ————— Atrassats: 20

APA

EL SENTIT COMU

—Que us moriu de gana?... Ja me'n faig càrrec!... Però i, la salvació de l'industria nacional?
On és el vostre patriotisme?

—Sí..., és clar..., això sí... Bé, doncs, si li sembla, rebaixi'ns el jornal...

Barcelona espatllada i avorrida

COM ho faria el cronista per a amenitzar aquesta crònica, visió recollida en un passeig dominical inter-urbà, únics passeigs que's permet el cronista?

Certament, la broma és una gran cosa per a esmersar vicis, corretgir costums i subsanar errades; però, quan sapigueu de lo que's tracta, compendreu la dificultat d'ocupar-me'n lleugerament.

Jo vull parlar de l'orfanesa de Barcelona. Els meus vuit mesos que porto de ciutadà me donen dret a indignar-me de certes coses.

Imaginu-vos un home que ha vist Porqueres, Oix, Canapost, Massanet de Cabrenys i cent pobles més, els noms dels quals ja resulten una negació de quants preceptes s'hagin establert sobre higiene, urbanització i altres arts de fer agradable la vida en comú.

Doncs bé, una hora de lleure dedicada a vagar pels encontorns del meu barri, m'ha fet trobar d'enyor les delícies de Porqueres, Oix i Canapost.

El meu itinerari va començar a la plaça de l'Àngel, seguint pel carrer de la Princesa, Parc, passeig de la Duana, Argenteria, i altra volta al punt de partida.

No són pas aquests indrets, els llocs més abandonats de Barcelona; jo no us vull contar les meves penes. Una senzilla narració, que no cansi ni a vosaltres ni a mi, serà lo suficient.

Sobre les runes de la reforma queia un sol africà, el bon vent de mar aixecava nuvolades de pols de tots colors; pols roja de la terra, pols blanca dels calsobres, pols negre que venia del moll; els transeunts i els veïcols embolcallats, d'aquella boirada roenta, feien angoixa. Estornuts i estossecs, gestes que denotaven ganes de gratar, cares damunt les quals la suor i la pols iniciaven un lleuger fangeig, i ulls emborneiats que procuraven inútilment ovirar les valles, dels enllatats, els sots, parets seques i tots els obstacles que la magna obra de la Granvia A ha acumulat en aquells indrets.

A lo llarg del carrer de la Princesa, la pols franca, la bona pols de les carreteres i de les places rurals, era substituïda per una polsina indefinible, resquícies triturades pels peus dels transeunts, arremolinades amb tota mena de papers, drapots i altres coses pitjors; en fi, l'alada i típica brutícia dels llocs que no s'escombren ni s'esbandeixen.

Al cap-de-vall, els arbres del passeig de l'Indústria i de l'entrada del Parc, rossejaven com en plena tardor. Pobre Parc! Els castanyers s'hi moren de set, l'herba, l'herba salvatge, aquella herba que creix i verdeja fins pels rostos més xorcs, allí es torrada com si el foc hi hagués passat.

Els caminals estan convertits en dipòsits de terra d'es-cudelles. Els passejants, il·lusionats, hi enfonsen les sabates,

i a lo llarg de les avingudes s'hi sent un hàlid xardorós de desert, i el mateix núvol de la reforma, implacable i obstinat, a l'impuls del ponent, abriga la vegetació d'una capa cendrosa. Les besties de la col·lecció zoològica semblen *chauffeurs* malalts que arriben d'una llarga travessia sobre les pitjors rutes de la terra. Cap ombra és fresca ni cap banc us inspira prou confiança, per a avorrir-hi els vostres pantalons de lona, acostumats a resistir victoriosament els seients de la natura. A la plaça de la cascata s'hi formen dunes. Vora'l cafè, els infants s'hi colgarien d'arena i pedregolleig, i si mirant els potxinel·lis cauen dels braços de la mainadera, no's trenquen cap òs ni tant sols ploren.

Fins els peixos semblen coberts d'una crosta de llot blanc de carretera, i l'aigua que'ls manté apar contenir magnesia en dissolució.

En els *parterres* hi han nafres de terra clivellada i dura, com la dels corriols afressats; les eures se mustiguen empolsades com una dama cursi, i si en algún lloc del món se troba un merlot blanc, aquest aucell quimèric, tortura dels naturalistes, ha d'ésser en les frondes migrades del nostre jardí públic.

N'heu d'eixir, si no voleu rebre una insolació, si no voleu que la gorja s'us ressequi, i que la suor us amari, i sobre la suor la pols s'hi enganxi amb consistència de morter.

Mal per mal, millor s'està pels carrerons de la ciutat vella, on l'aire té frescors de cova. Carrerons encatífats de papers de tots colors, que han servit per tots els usos, untats de totes les materies, que'ls veïns llencen i l'escombra municipal respecta, com una presentalla, als forasters.

No parlo dels munts d'escombraries que en aquestes nits de Déu se troben com colossals piràmides, els deixo per a la ploma d'un company que no té altre tema per a omplir L'ESQUELLA DE LA TORRATXA. És cosa monumental massa immensa, per a la meua petitesa. Però, sense aquests, n'hi han de discrets, *perennes*, que decoren sempre els mateixos indrets, intangibles baix el poder de qualsevol empresa encarregada de la neteja pública.

Vora un guarda-cantó del carrer de l'Argenteria hem vist una vera muntanya pelosa, segurament obra pacienta d'un barber que hi deu abocar les sobres de les cabelleres dels seus parroquians. Hi hà allí el fruit de les escombrades d'un mes. Altres munts delaten altres oficis un poc més bruts. És un sistema nou d'anunciar-se sense pagar tribut a l'Ajuntament.

I prou, per a no fer aquesta cançó intermenable. En una hora, un passejant pot fruit de la visió d'una Messina catatròfica, del desert de Sahara, amb avestruç i tot; d'un femer dissimulat i admirablement repartit pels llocs més ombrius on els ulls aristocràtics no'n pateixin, i d'altres nimietats no tant fenomenals, però així mateix agradables.

Vergonya eterna!... Ara anava a acabar d'una manera sentimental.

P. BERTRANA

La gent que parla a crits

Són les besties més maleides del món.

Són la lepra de les barberfes; són la desgracia de les tavernes; són el defecte principal de les curses de braus.

Jo no sé què tenen les imbecilitats i els renecs a deshora, que s'han de dir cridant.

La veritat és que s'hi diuen.

L'home que parla cridant, acaba per agafar un to de vèu semblant al d'una trompeta, i molestós com el d'ella, i amb aquest to't fica a les orelles les bacinades més afroses.

L'home que parla a crits té, ademés, la ventatja de tossir fondo i escupir espès.

Ara n'escolto un. Com si fos boig, explica que ell se diu Ribé; però que no és parent del quefe de la guardia urbana.

Ningú li porta la contra; però ell, igual que si li portessin, segueix cridant, i jurant, i perjurant que no tenen res que veure.

És un home ja madur, amb cara de bona persona, del que estic segur seria raonable si es trobava amb qui li parlés particularment i en vèu no escandalosa.

Però crida. Diu una bacinada, i, per a sostenir-la, crida més. Després, per a fer-s'hi fort, diu un reneç; falta a Déu, molesta a la Verge i als concurrents a l'establiment, teatre de les seves expansions de gargamella.

El que parla a crits també és sempre embustero.

No falla.

Ne conec un que ven diaris. És prudent, compleix la seva obligació, i té cura en complir els encàrrecs que se li fan. Però quan se troba amb els companys i comença a cridar... demaneu!

Voleu sentir mentides, aleshores?

Voleu sentir a un home, que porta l'honrat vestit del treball, com se les dóna de capitalista?

Voleu sentir explicar els caps d'aviram que han matat a casa seva?

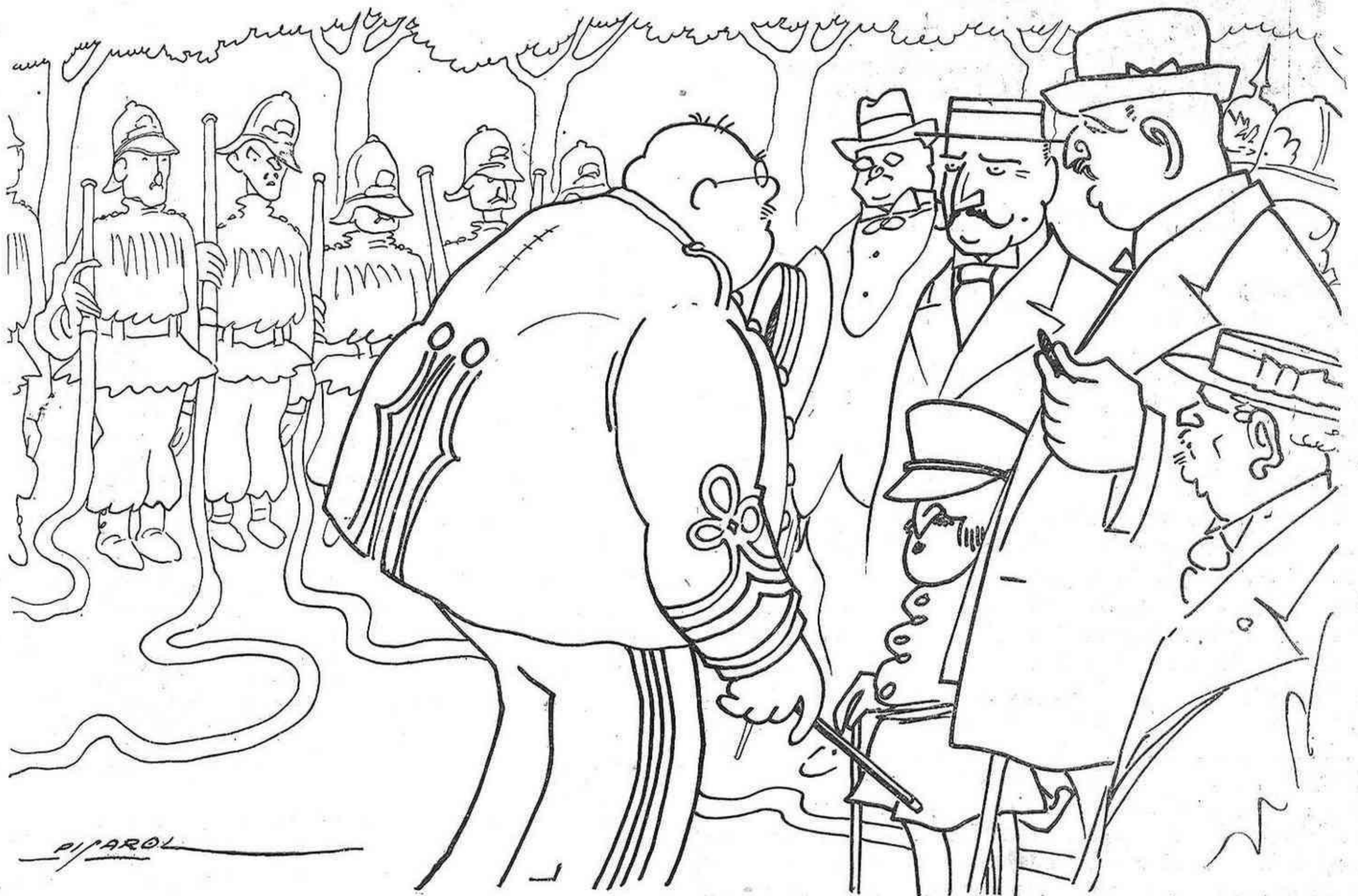
En vèu baixa i *mano a mano*, això no és capaç de dir-ho; però, cridant i poguent-se posar en ridícol, diu això, i molt més si algú l'envida.

Com un altre ximple qui a la barberia se sent un *don Juan Tenorio*, i, bramant com un vedell, *quita* l'honra a lo milloret del barri; i un de més enllà parla de braus, com si fos un *Sobaquillo*, sense fer-se compte que sabem que no hi và a les corregudes, i que, digui lo que vulgui, la seva vèrbola no'ns treurà el convenciment de que ell és un bon xicot, que'ls diumenges a la tarde và amb la promesa al Parc-Güell, si hi han sardanes, o a la Bonanova, si mossèn Pollastre fa «sortija».

I és que'l cridar emborratxa.

Tant convençut n'estic que àdhuc he arribat a creure que en Lerroux se creia el que predicava, en el moment del sermó.

Ara que, després, tot passa.

A LA REVISTA DE BRIGADES

—Quina marxa els sembla que podem tocar?

—L'himne de Riego, home! És el més indicat.

Jo, la veritat, els hi tinc rabia, als cridaners.

Hi hà moltes coses que les voldria saber, i m'haig de quedar amb les ganes.

Però, vaja, el que tinguis d'enterar-te de que un senyor fa això amb Déu i de que un altre ha menjat pollastre, no és cap compensació, i quasi passa de mida.

LETTA

En honor de l'Isclé Soler

Diuenge passat tingué lloc, a Terrassa, l'anunciat homenatge al veterà dels actors catalans, el venerable i eminent Isclé Soler.

La rebuda que'l poble terrassenc va dispensar als expedicionaris, entre'ls quals hi figuraven en Guimerà, en Morera, l'Iglesias, en Goula, en Moragas, l'Alarma i molts altres notables artistes i escriptors, en nombre respectabilíssim, fou, sinó del tot entusiasta, molt respectuosa i plena d'afecte.

La comitiva, formada en la mateixa estació i augmentada amb representants del municipi i d'associacions de l'industriosa ciutat, passà al domicili del senyor Soler per a fer-li entrega d'un àlbum de firmes i d'un número de «El Teatre Català» dedicat al prestigiós artista. L'homenatjat, amb vivíssima emoció, saludà a tots, repartint encaixades i somriures als vells amics de glories artístiques, mentres la seva família, amable i deferent en extrem, se multiplicava en obsequis i compliments als forasters.

Tot seguit se refé la comitiva, i s'anà a descobrir la làpida del carrer, amb que'ls bons terrassencs han volgut perpetuar el nom del gloriós comediant. I d'aquí es passà al darrer número de la festa, o sia al banquet, que s'efectuà en el més esplendit local de la població. Passaven de dos-cents els inscrits a l'àpet, que transcorregué apacible i fraternal, éssent en Soler ovacionat sorollosament, al presentar-se abans de terminar-se.

Del sensible incident ocorregut entre una autoritat i un popular dramaturg val més no parlar-ne. Tirem-hi un vel.

LA NOTA DEL DIA

Mentres l'altre dimecres, a la Diagonal, els senyors de l'Ajuntament feien veure que passaven revista al material de la «Sociedad de Saneamiento», un barceloní, que sembla estar en l'intrínquis de l'assumpte, va dir-me:

—Sab què és això?... L'ensaig general de la comedia de la neteja pública. Prepari's a riure de valent, perquè va a veure'n de bones.—

En efecte: la comedia va estrenar-se el divendres, i ja haurà vist el lector amb quina pitada ha sigut rebuda. Sol dir-se que «escombra nova, escombra bé»; però, lo que és aquesta vegada, s'ha empenyat l'escombra en fer quedar ben malament a l'adagi i cal convenir que s'ha sortit amb la seva.

Els carrers apartats, convertits en corts asqueroses; les vies més cèntriques, sembrades de pilots d'escombraries; les places, sense netejar; l'immundicia exhibint per tot arreu les seves coloraines repugnants i obligant-nos a respirar els seus aromes... Tal és l'espectacle que Barcelona ofereix des de que la «Sociedad de Saneamiento» s'ha encarregat d'endreçar-la i treure-li la pols.

Com és de suposar, la nova empresa procura excusar-se, atribuint el fracàs a causes completament agenes a la seva voluntat i als seus desitjos; però la defensa no resulta. Les mosques són tantes que, per més que la Companyia faci i digui, li és impossible ventar-se-les.

SOTA L'ACACIA

—Hola, Sánchez. Tu sempre buscant-te-la per l'ombra, eh?

—Siempre, no. A l'hivern me la busco per el sol.

LA NOTA DEL DIA

El crit de les aranyes

Davant d'aquest daltabaix, un hom se pregunta:

—I doncs, els regidors que'l dimecres a la tarde inspeccionaren a la Diagonal el material que l'empresa presentava, què diable van inspeccionar?

No ho van veure que allò era una comedia cursi, una exhibició tartarinesca, bona sols per a que'ls veïns d'aquell troç de carrer passessin una estona distrets, i els fotògrafs poguessin treure unes quantes vistes? Es que no saben comptar? Es que no tenen una idea exacta de lo que és Barcelona i dels elements que's necessiten per a conservar-la neta i endreçada?

A la qüenta, no. I així fou com, després d'haver-se passejat per la Diagonal sense veure res, el vespre, convidats per la Companyia, van anar a sopar a la «Maison Dorée», i entre

trago i queixalada, van declarar que estaven encantats de lo que a la tarde havien vist, que allò era una meravella d'ordre i previsió i que ja podia donar-se per segur que tot aniria com una seda.

La «seda» a la vista està, exposada per carrers i places en forma de piràmides d'escombraries. En l'història dels nostres desastres urbans, tant grossos i formidables, no n'hi figura cap de més estrepitós ni més absolut. Si no fos que's «servei» inaugurat l'altre divendres costa a la ciutat a prop d'un miler de duros diaris, seria qüestió de demanar a l'autoritat que'l fes durar uns quants dies més; a veure si així els moros, convencent-se de que som tant bruts i abandonats com ells, s'avenien a considerar-nos com a germans i deixaven de moure'ns raons i de fer-nos la guerra.

El que, en aquest galimaties, ha fet també un paper ben lluit, és el senyor Collasso.

Com si, més que l'arcalde de Barcelona, fos un
payés que baja de Ordal
para ver el Carnaval,

ens ha dirigit sobre'l tema d'«autos», una alocució que n'hi hà per llogar-hi cadires.

Per a començar i a manera d'introducció, demostra don Josep estar tant ben enterat de la cosa, que ni sisquera sab el nom de la Societat que ha ocasionat tot aquest desori.

«Compañía General de Saneamiento y Reformas Urbanas», li diu el batlle, i això no és cert. La nova entitat, segons ella mateixa ha pintat en els seus veïcols, se titula així: «Compañía General de Saneamiento y Limpieza Pública».

Ens comunica després, el senyor Collasso, que'ls veïns haurem d'entregar «las basuras *precisamente* en la puerta de la calle»; però no'ns diu quan, ni a quina hora, ni com s'ha d'entendre aquest *precisamente* que tant poc *precis* apareix en el seu «orden y mando».

Finalment, erigint-se l'home en tutor i curador de la Companyia, ens planta pels bigotis unes llargues tarifes, especificant-nos lo que haurem de pagar a l'Empresa per tals i quals serveis i les obligacions que pesen sobre nosaltres desde l'*aciaga* fetxa del primer d'Agost.

Però, *un punto de contrición*... Es de creure que, «més ben informat», l'arcalde compendrà que són els interessos dels barcelonins els que ell ve obligat a defensar, i no els de la «Compañía de Saneamiento». El document que don Josep ha tingut la debilitat de firmar, millor que l'amable i paternal al·locució d'un arcalde, sembla la severa i calculada comminació d'un advocat de la Companyia.

I—ja que hi estem posats—és de creure també que, mentres durin les actuals circumstancies, la «Societat d'Atracció de Forasters» suspèndrà les seves funcions *atractives* i enviarà contra-ordre a les caravanes que ja estiguin en camí.

Barcelona — val a dirho — no està avui en condicions per rebre a ningú.

MATIAS BONAFÉ

VOX POPULI

— Carall Que va rabiós aquest automòbil.
— Es que ara n'hi han que moceguen.

Del jardí dels humoristes

SOLIDARITAT

Heus-aquí un magnífic exemple de solidaritat entre amics.

En Viladecols forma part d'un casino secret nomenat la «Colla dels vint tranquils». I alguns cops li succeeix que, en l'animació d'un xeflis o d'una partideta de cartes, no's recorda de tornar a casa a l'hora que la seva muller li ha ficsat.

La dona d'en Viladecols no s'amoïna per aqueixes petites manques de puntualitat.

Però, darrerament, les coses s'han anat agravant.

L'altra nit, ja eren més de les dues de la matinada, i el *tranquil* encara no s'havia deixat veure pel domicili conjugal. Una tardança així era sense precedents.

La pobre esposa començà a inquietar-se; plorava, es desesperava, en la soletat del pis. Se passejava neguitosa pel corredor; anava del balcó a la porta de l'escala, espiant totes les remors de la nit, cercant amb l'esguard l'ombra estimada, en les tenebres del carrer...

El rellotge marcà consecutivament dos quarts de tres, les tres, dos quarts de quatre, les quatre... La claror de l'aurora s'expandia per l'espai... i en Viladecols no tornava a casa. La bona muller va decidir-se, al fi, a sortir de dubtes. S'abrigà el cap amb una *nube*, s'endugué la clau del pis, i creguda de que, realment, an el seu marit li havia ocorregut alguna desgracia, es llençà obstinadament a rondar pels carrers de la barriada.

Caminant carrer avall, la bona senyora va adonar-se d'una botiga oberta, on s'hi llegia: «Postal-Express»—«Cartes d'urgència».

Aleshores va acudir-se-li una idea: escriure allí mateix a cada un dels dinou amics que sabia que tenia el seu espòs. I així ho va fer; a cada un li deia lo mateix: «Espero, per a tranquilitzar-me, em digui si en Viladecols ha passat la nit a casa de vostè», deixant l'encàrrec de que transmetessin les cartes immediatament.

Però, a l'entornar-se'n a casa, la desesperada senyora es topà amb el seu marit, completament borratxo i fet un *Ecce-homo*. Després de buidar dues ampolles de xampany amb una amable companyia, s'havia quedat adormit en un silló del casino, fins que'l conserge, va tenir a bé treure'l al carrer, a l'objecte de retornar-lo a la realitat de la vida.

La *pinya*, per això, no va tenir conseqüències; i la dona va perdonar-lo aviat.

Però l'aventura va acabar amb un fet bastant divertit; i aquest és que, al cap de dues hores, la senyora d'en Viladecols havia rebut dinou cartes, per mediació del «Postal-Express».

Cada un dels dinou companys del seu marit li contestava lo mateix:

—«Senyora, no estigui amb ansia pel seu espòs. En Viladecols és a casa meva; ha passat la nit amb mi».

ADELÍ

El final d'un homenatge

(COSES OIDES I COSES IMAGINADES)

En el banquet a l'Isle Soler, celebrat diumenge a Terrassa, a l'hora dels brindis, varen ocórrer uns quants incidents llastimosos que mereixen citar-se per a exemplaritat de futurs homenatjats i homenatjadors.

L'Ignasi Iglesias, després d'haver escurat una ala de pollastre, s'alçà i, enfàticament, digué: — Senyors, jo, per a no perdre la costum, vinc a entenebrir-vos la festa i a amargar-vos la digestió. Ja ho tinc pensat. En comptes de dir quatre amables i boniques frases, dedicades a l'actor venerable que festegem, com fóra la meva obligació, llençaré tota la bilis que'm queda des de l'estrena de *Fuego fátuo*, i començaré alabant-me a mi mateix i dient mal de tots i de tothom. Deixeu-me pendre halè i embranzida, amb una actitud ben de mífing, i prepareu-vos a sentir el meu *chorro* de vèu. A tots us veig contents i satisfets, per la festa d'avui... Permeteu-

me que no participi de la vostra alegria. La ciutat de Terrassa no ha rebut an en Guimerà com era de llei. On és aquella gentada que và a l'estació a ovacionar als ministres?.. I en Guimerà és molt més que un ministre!.. Molt més que un rei!... (I, al dir Guimerà, ja sabeu que vull dir jo!) Jo, que soc el poeta de Catalunya; jo, que m'he vist glorificat, ara mateix, a Valencia, per tot un poble. On és el poble? On són aquells elements directors i dirigits que no falten mai als actes centralistes?... Si Terrassa té fabricants, Barcelona té poetes!... Si vosaltres teixiu, nosaltres som els obrers de l'esperit!...

L'ARCALDE DE TERRASSA (*interrompent-lo*).—Senyors: jo no sé ni vull averiguar a quins elements se refereix el senyor Iglesias; però, davant dels seus atacs inoportuns a la

LA MISERICORDIA

—I be, home... A l'estiu tota cuca viul

ciutat de Terrassa, el representant popular, amb tot el seu sentiment, se veu amb el deure de retirar-se.

UNS QUANTS TERRASSENS.—Molt bé!

ALGUNES PERSONES SENSATES.—Molt bé; però, per respecte al senyor Soler, faci el favor de no moure's, i que acabi la festa en pau.

UNA VEU DE SANT ANDREU.—Visca l'Iglesias!

UNA VEU DE TERRASSA.—Visca el nostre Alcalde!

LES DEMÉS VEUS.—Visca l'Iscler Soler!

L'IGNASI IGLESIAS.—Senyor Alcalde, si vostè és alcalde de Terrassa, jo he sigut regidor de Barcelona.

UN TRANQUIL.—Déu n'hi doret!

L'IGNASI IGLESIAS.—Senyor Alcalde, vostè no s'ha dignat ni tant sols oferir-me la Casa de la Vila.

L'ARCALDE DE TERRASSA.—Perque no sabia que la festa se fés per a vostè. Me creia que l'homenatjat era el senyor Soler.

L'IGNASI IGLESIAS.—És veritat!... Perdó, senyor Alcalde!... Perdó, senyor Soler!... Perdó, ciutat de Terrassa!... Que no ho veieu que ploro?... que estic plorant?...

(L'Ignasi Iglesias se passa el tovalló pels ulls, però ningú li veu caure cap llàgrima).

L'ARCALDE DE TERRASSA.—Vostè té molt talent!

L'IGNASI IGLESIAS.—Vostè és un gran home!

(L'Alcalde de Terrassa i l'Ignasi Iglesias s'abracen).

En aquest moment s'aixeca l'Avell Artís, amb un feix de cartes i telegrams a les mans.

L'AVELL ARTÍS.—Senyors, sembla que l'incident s'ha calmat un xic, i això no pot anar. Es qüestió de tornar a enredar la troca, per a honra del Teatre Català, institució, i per a anunci de *El Teatre Català*, revista. Vaig a llegir-vos les adhesions rebudes, i us les llegiré amb aquella ironia meva; aquella ironia *finíssima, vaporosa*, tant peculiar del meu estil: S'ha rebut un telegrama de l'Enric Borràs, d'aquell comediant que hauria d'ésser aquí i no hi és; d'aquell senyor que acaba de fer una ridícula setmana catalana a Barcelona; i ja suposareu que dic ridícula perque, entre les obres que ha posat en escena, no n'hi havia cap de meva.

VEU D'UN ACTORET SENSE CONTRACTA.—Mori en Borràs!

UNA VEU DE VILANOVA.—Visca *La Sagrada Família*!

L'AVELL ARTÍS.—S'ha rebut igualment un altre telegrama redactat en castellà... (*rialla irònica*).

UNA VEU.—Abaix el castellà!

L'AVELL ARTÍS.—S'ha rebut també una carta de adhesió del senyor Santacana... Ja-là!... Ja-là!... Ja-là!... I una altre del senyor Franqueza... Ji-li!... Ji-li!... Ji-li!

VEUS.—Mori en Santacana!... Mori en Franqueza!...

AQUELLA VEU DE VILANOVA.—Visca *Quan l'amor ha encès la flama*!

UN COMENÇAL.—Que portin fetge d'autor dramàtic, que encara ens queda gana!

UNA VEU MEDITERRANIA.—On són els grecs?... Què han fet els grecs, que no han vingut a portar la clàssica serenor?

L'ISCLER SOLER (*alçant-se amb dignitat*).—Senyors: prou d'aquest color!... Visca el Teatre Català!... Visca Terrassa!... Visca Catalunya!... Visca lo que volgueu!... Però jo m'entorno a casa; que jo, a caseta, al costat dels meus, hi estava molt tranquil i molt bé; i no tenia cap necessitat, per

culpa de quatre impulsius mal-educats, de venir aquí a rebre un disgust de mort, a les meves velleses.

(L'homenatjat se retira. La majoria dels començals continuen escurant l'ala de pollastre).

TEIXIDOR D'EGARA

Terrassa, 5 d'Agost.

EL PROBLEMA SOCIAL DAVANT L'HIGIENE, pel Dr. R. Plà i Armengol.—Follet que conté una conferencia, de la serie de Medicina social i divulgació, donada per son autor en l'«Ateneu Enciclopèdic Popular» d'aquesta ciutat, el dia 16 de Febrer d'aquest any. Es, el treball del Dr. Plà i Armengol, un estudi sociològic construït en ferm. Tot ell, ademés de mantenir-se dintre un rigor científic, verament notable, està revestit d'una dolça pietat per als desvalguts. La professió de metge, que'l Dr. Plà i Armengol practica amb entusiasme, l'ha posat en condicions de conèixer totes les miseries i tribulacions dels nostres proletaris, i per això, en la seva conferencia, no hi ha paraules sobreres de freda erudició, sinó raonaments basats en la realitat i en l'experiencia.

Minuciosament, sense sentimentalismes, el conferenciant estudia una per una totes les causes de tristesa moral i de decandiment corporal, que fan del nostre obrer un ser desgraciat, propens a totes les desesperacions i a totes les malalties. Posa també de manifest l'egoisme mal entès de la societat, i demostra la riquesa que's perd no atenent com se deuria, a la classe treballadora; deixant que la mort se n'emporti vides i que les malures facin presa dels joves, convertint en invàlids gravosos aquells que deuren ésser font d'energies i de riquesa per a l'avenç de la col·lectivitat.

El treball de referencia està escrit amb energia i convenciment, i la seva lectura i meditació fóra de gran profit a tots aquells que creuen que la qüestió social està resolta recomenant resignació cristiana i energia en les represions.

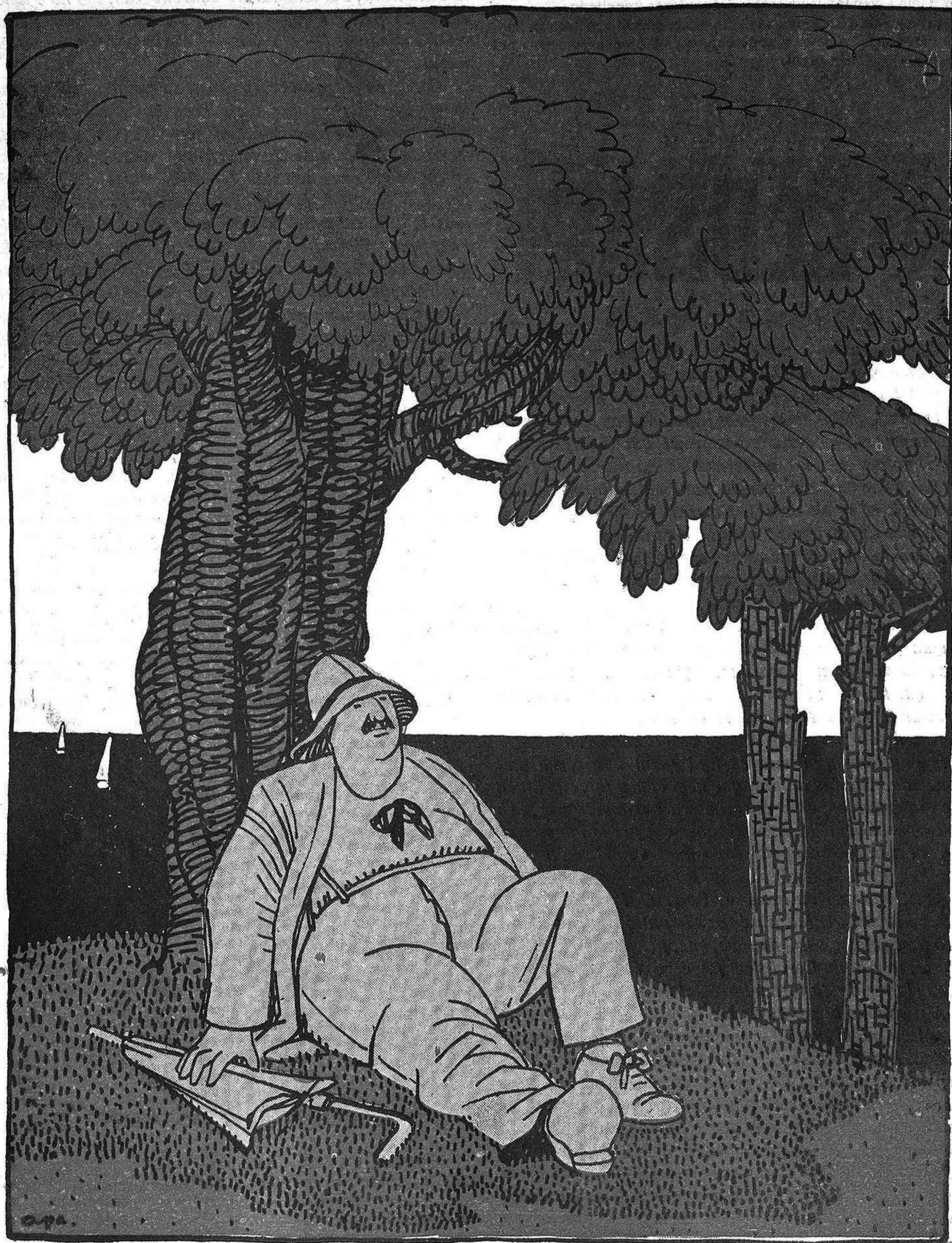
«El problema social davant l'higiene» deuria trobar-se com un recordatori en totes les taules d'estudi dels nostres capitalistes i dels nostres sociòlegs improvisats.

EL CEGO SIMÓ, tragedia d'en Francesc Recasens.—Ja vàrem parlar d'aquesta obra, quan va ésser estrenada en el «Teatre Espanyol». Res tenim que afegir ni treure a lo que allavors diguérem. En Francesc Recasens és jove i estem segurs que d'aquí uns quants anys es penadirà formalment d'haver fet escanyar un fill per les mans del seu propi pare.

Quan tingui més experiencia veurà que no cal forçar la realitat per a produir efectes espaventables, i, si persisteix en escriure tragedies, no li caldrà més que mirar la vida, per a trobar cent arguments que, sense estiragonçar amb brutalitat i amb manca de lògica, els nervis dels epectadors, li donguin una sensació d'horror estètic, molt més emocionant que'ls que pot produir *El cego Simó*.

En Francesc Recasens, per indicis certs que tenim, creu que'l tractarem despietadament. Més despietat que la seva mateixa obra no hi ha pas res a la terra. També sabem que no s'ha ofès, i nosaltres ens en alegrem, car la nostra intenció no era pas ofendre'l sinó donar forma a la revolta interna que'ns produí aquell parricidi i aquella tendencia a filosofar per boca d'un assasi, que de tal deu calificar-se al cego Simó, siguin quines siguin les causes del seu crim i els mòbils que l'impulsen.

No'ns ocuparem de l'aspecte literari de l'obra; no'ns importa. En Recasens escriurà bé i dialogarà perfectament, quan

EL SENYOR ESTEVE, ESTIUEJANT

—Ai, fillal... Quins aires de revolució que m'arriben!

vesteixi amb paraules una creació humana i no un monstre nascut d'una juvenesa, com totes, descontenta i exaltada.

I cregui en Recasens que de tots els amics que l'aconsellen, nosaltres som els més sincers i els que més prosperitats, pel camí de l'art li desitgem.

P. B.

GLOSARI

LA MECA DELS CUBISTES

Ceret és un dels pobles dels Pireneus orientals. Té el Baulou al sur, Amélie-les-bains al nord, un riu més enllà Arles-sur-tech, i al fons la plana del Rosselló.

Donem aquests dades geogràfics perquè, com el nostre glosari el fem per a la posteritat, que'ls jutjarà amb aquell aplom que té la posteritat, volem marcar amb dades ben fesos on cau aquesta població, que tanta transcendència té en els actuals moments històrics.

Aquest Ceret, aquest village, com diuen en el Rosselló, fins fa cosa de tres anys, era el poblet més rialler, més tranquil, més reposat, més de pau que's pugui conèixer. Aquest poble, on sols s'hi sentia la remor de l'aigua nevada que baixa del Canigó; on el tour de ville era un passeig per a convalecents i poetes, no se sab com, ha vingut un jorn que, per atzar d'aquesta història que té el seu destí i va a les seves, se'ns ha convertit en la Meca de la pintura cubista.

Ningú sab perquè ni com va ésser, que'l cubista vingué a un lloc on la línia és tant gran i la terra tant modelada. Alguns autors, que hem consultat, ens diuen que l'introduïdor, el primer que va portar els cubos, va ésser l'escultor Manolo, el nostre estimat amic, tant enyorat a Barcelona pels seus «ninots» i pel seu ingeni. N'hi han d'altres que'ns asseguren que l'amo del cubo, a Ceret, va ésser en Picasso, l'inquiet Picasso, també nostre i també genial, a més de simpàtic i gran artista; però tant sols se sab una cosa, que, per obra i gràcia de qui sia, la vila de Ceret s'ha fet cubo, i que aquest paisatge rialler s'està tornant geometria.

Així com no hi pot haver bon moro que no hagi estat a la Meca, no hi pot haver bon cubista que no hagi estat a Ceret. Aquí se li treu el color; aquí se li purifica l'ànima; aquí se li treuen del cor tots els recons de romàntic que li quedin dels temps passats; aquí se li treuen les plomes de tot lo pintoresc que li quedi, i aquí se li diu «Jo't medeixo. Si d'aquí en avant no fas res que no tingui armonia cúbica i emmarques tots els elements de que's compon una guitarra a dintre dos pams quadrats, i fas veure lo que és un nas descompost en totes les recetes que hi pugui haver damunt d'un nas, i em geometritzes una poma, i de rodona me la fas recta; si això fas, et nomenem Gran Quadrat de l'Art Cubista, i, quan ja estiguis nomenat, te'n podràs anar pel món a predicar

la bona nova, i si tens talent convenceràs, i si no'n tens seràs un pelegrí que s'arrocegarà pels camins per a anar a parar al Gran Triangle, o sia a la mort simètrica».

Ceret, és clar, està orgullosa de que les seves muntanyes, les seves valls i els seus rius, hagin atret a aquests artistes, convertint el seu village en una ciutat sagrada. A més dels iniciats, hi van pintors d'altres escoles, que encara no estàn decidits a entrar en la maçoneria. N'hi van de Bohèmia, n'hi van de Praga, de Polònia, de la fi del món. Allí hi hem vist el nostre Pitaot, l'escultor Violet, el music Severac, una restellera de noms d'aquells que hi entren tantes atres i kas, i jotes aspirals, que un no sab com s'han d'escriure, i com que alguns hi van amb la dona, i altres hi van amb la companya de glories i trenca-colls, aquell tranquil tour de ville sembla un boulevard Saint Parnasse o un boulevard de Clichy, i si bé, com diem, Ceret se vanta de donar aculliment al cubo, és de desitjar que no converteixin aquell poble tant pireneic, i per lo tant tant accidentat, ple de quadrats i de replans.

Serà molt trist, encara que curiós, veure una vila que'l campanar hagués d'ésser tort com els quadros, que les finestres fossin triangles i que'ls teulats trontollessin com si hi hagués un terratrèmol. Hi han coses que pintades estàn bé, però construïdes no. A dins d'un quadro un hi hà de viure, però a dintre una casa que trontolli no hi pot viure ni un cubista. I seria una gran desgràcia que, així com el doctor Or va originar una ciutat, els orfistes i els del cubo convertirien el bon Ceret en una vila prismàtica.

Lo qual no tenim temor de que succeeixi. L'experiència ens ha ensenyat que, generalment, les escoles, quan s'apoderen d'un poble, acaben de servir de rètol a una botiga o a un casino. De tota una època passada ja sols ne queda com a record «La Bohèmia modernista». El jorn que a una societat li posin «L'austeritat cubista», que no tardarà a posar-li, serà la glorificació i l'acabament de l'escola.

XARAU

NOVEDADES.— Amb les obres *Terra baixa* i *Los gitanos* (Els Zin-calós), va despedir-se, diumenge passat, l'Enric Borràs, acabant-se amb aquesta funció la «setmana catalana», que ha proporcionat grans ovacions i bones entrades a l'eminent actor.

De *Los gitanos*, se'n donaren tres representacions, que constituïren tres nous triomfs per a l'autor en Juli Vallmitjana. La traducció d'aquesta obra és del celebrat escriptor castellà López Barbadillo. Ha sigut feta amb molta cura i amb bastant entusias-

me, no apartant-se quasi gens de l'original; però cal confessar que'l llenguatge resulta molt més càlid i molt més viu en català.

La despedida feta an en Borràs, i a la seva companyia, fou del tot afectuosa.

TÍVOLI. — Demà, dissabte, debut d'una gran companyia d'òpera italiana, a preus econòmics. Obra d'inauguració: *Aida*.

El director artístic, senyor Mestres (don Joan), ha firmat ja contractes amb el mestre director i concertador Francesc Camaló; amb la famosa cantatriu, de fama mundial, Haricléa Darclée; amb el tenor Paoli, i amb molts altres artistes lírics de primera fila.

L'empresa està fent, també, gestions per a que cantin, durant la mateixa temporada, l'eminent soprano catalana María Gay, el seu marit, el tenor Zanatello i el baix Perelló.

Amb aquestes firmes i amb una mica de bona voluntat, no creiem que ningú pugui dubtar de l'èxit d'aqueixa campanya en porta.

CÓMICO. — Durant uns quants dies s'ha fet aplaudir en aquest popular teatre una companyia còmica italiana, dirigida pel primer actor, el pel·liculista Rodolfi. Debutaren amb el bonic

vaudeville en un acte, *Una aventura de viaggio*, que va regositar en extrem a la concurrència.

En Rodolfi i els seus són molt aplaudits per l'excel·lent interpretació que donen a les obres del genre còmic.

Continúa l'èxit de la nova sarçuela *La última película*.

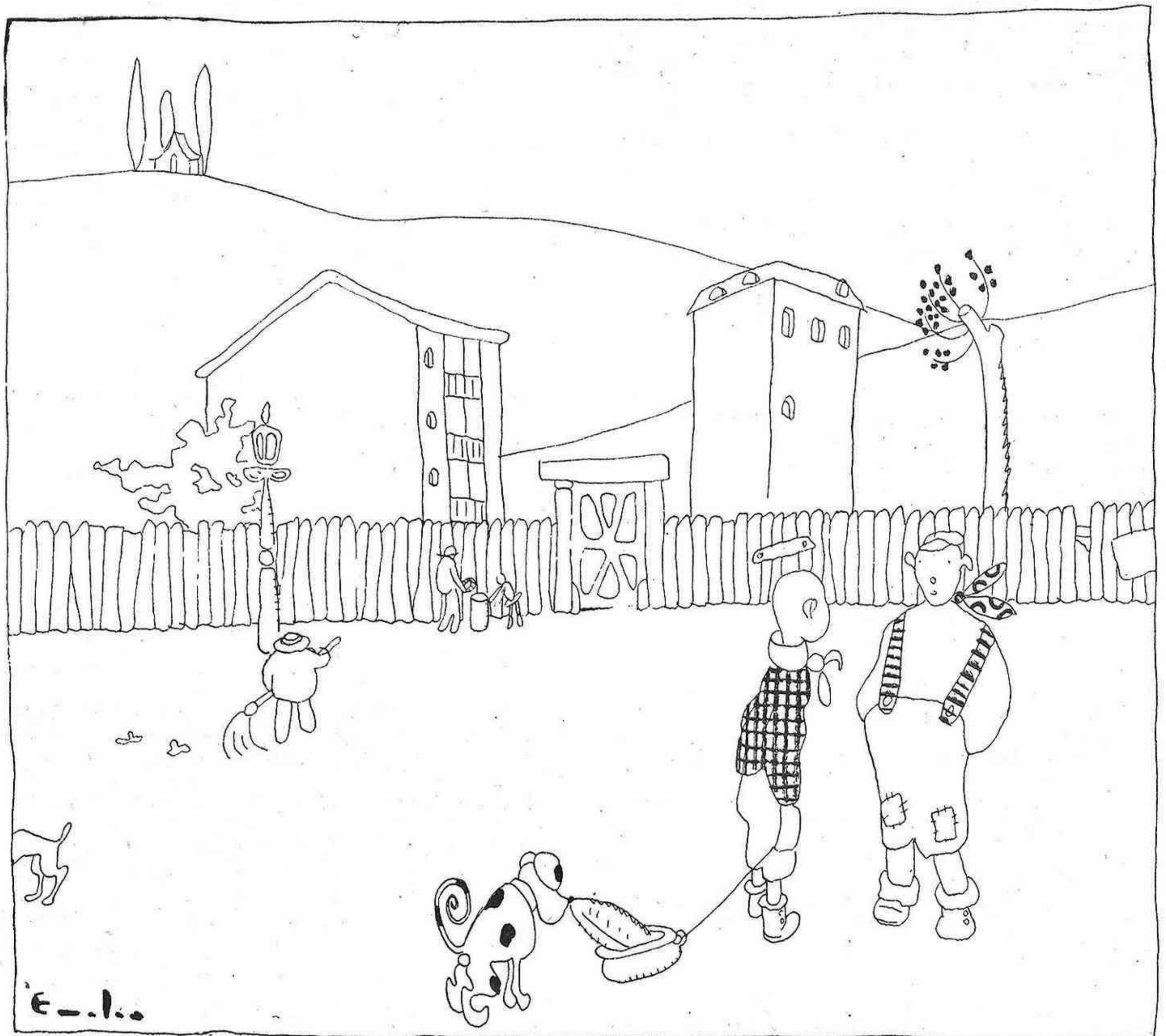
Demà, estrena de *La alegría del amor*, amb set decoracions noves, ric vestuari, etc., etc.

Josep Maria Arnau

En la matinada del dilluns, en la vila d'Arenys de Mar, morí, a l'edat de 88 anys, el notable autor dramàtic don Josep Maria Arnau.

Amb tot i pertènixer a la vella generació d'escriptors dramàtics, l'Arnau ocupava un lloc molt distingit entre'ls que en-

—On vas amb el goç i el carretó?

—A oferir-me amb béns i serveis a ta germana.

lairaren l'escena catalana, i les seves produccions tenen aquest humorisme sà que han fet inoblidables les produccions d'aquella època.

No fa gaire que'l Sindicat d'Autors Dramàtics Catalans li va dedicar un homenatge, visitant a l'Arnau en la seva residència d'Arenys de Mar i posant en escena, en honor séu, *La mitja taronja*, una de les més típiques produccions de l'il·lustre comediògraf.

En Josep Maria Arnau deixa un bon bagatge literari, ple de frescor i gràcia genuïnament catalanes.

L'enterrament de l'Arnau donà lloc, en Arenys de Mar, a una gran manifestació de dol. El «Centre Catalanista» d'aquella localitat li dedicà una magnífica corona, i a la Casa de la Vila, i en els balcons de totes les entitats de la població, onejaren les banderes a mig pal.

Descansi en pau l'aplaudit escriptor, honra del teatre català i de la nostra terra.

ELS de les brigades de llimpiesa han estrenat uniforme. Van molt elegants, molt nètcs, moit mudats, ara, els escombriaires. A primera vista un no sab si són oficials búlgars o enterra-morts.

Sigui com vulgui, el *cuero* queda molt bonic i sols és llas-tima que'l séu servei sigui insuficient. Hi han pocs carros i pocs *brigadiers* per a les escombraries de Barcelona.

I d'això en resulta una anomalia paradoxal:

Els escombriaires van més nètcs que abans, i els barcelonins... més bruts.

PER no haver volgut tramitar un matrimoni civil, la Direcció de Registres va clavar una multa al jutge de Villagordo (Jaén).

I ara el nostre Comitè de Molestia Social ha obert una subscripció per a pagar aquesta penyora, i, a més a més, fer un obsequi al jutge penyorat, admetent donatius des de cinc cèntims.

Dar cinc cèntims fa miseria,
i un obsequi és poca cosa.
Per a premiar a aquest jutge
l'haurien de fer canonge.

DILLUNS al matí no's veia una sola arma en cap armeria de Barcelona.

Totes les botigues d'aquest perillós article tenien els aparadors vuidcs.

Això, que no era sinó una mida preventiva del senyor Francos davant l'anunci de la vaga general, va ajudar a augmentar l'alarma.

Es clar...

La gent pussilànim, i sobre tot els que tallen cupons, se creien que les armes eren ja en poder de la *purria*.

Ai, Déu nos en guard!

LES colonies escolars, que cada any organitza l'Ajuntament, ja's troben totes en les respectives poblacions a on sigueren destinades.

Es d'esperar que, quan retornin, d'aquí un mes, els petits escolars a casa seva

se trobin tant bons i grassos,
i amb tals colors a la cara,
que, en el moment d'arribar,
no'ls conegui ni son pare.

PER la premsa italiana ens enterem, tot sovint, dels èxits extraordinaris que obté, a Roma, l'eminent pintor català Antoni Fabrès.

Ara mateix, un dels més acreditats periòdics d'allí, acaba de publicar una interessantíssima interview, tinguda en el taller de l'incomparable artista. En ella's manifesta amb tota la seva preponderancia la magna obra del mestre genial que, si un temps se distingí pels séus quadros brillants en l'escola detallista, especialitzant-se en la figura històrica, avui, evolucionant conscientment, sense caure en exageracions modernistes, obté grans triomfs lo mateix en el retrat que en el paisatge.

No tenint-ne prou amb els grans èxits artístics que li proporciona el pinzell, actualment, el nostre amic, qui a pesar dels anys i de les modes, conserva l'estre fresquíssim i es troba jove i ferm per a treballar, se dedica a escriure valents estudis crítics filòsofics en importants revistes italianes.

Felicitats, i per molts anys, amic Fabrès!

LA benemèrita Comissió d'Aixampli ha pres el filantròpic acord de destinar a l'Assil de Pobres la fruita que's recull en el Parc que l'Ajuntament posseeix a la muntanya de Montjuic.

Ens en alegrem pels pobres, i per nosaltres mateixos, doncs, si dura gaire l'actual administració municipal, quasi tots els ciutadans de Barcelona haurem de fer cap an aquest Assil.

L'Ajuntament, generós,
als pobres la fruita dóna;
no vol dí això que per ell
no's quedi la millor poma.

AMB motiu d'haver començat en Ramadàn els canons de la plaça de Melilla, engegaràn al matí i al vespre una *salva* per a indicar l'hora del dejuni.

Si a Barcelona se seguís aquesta costum, Montjuic estaria tirant sempre.

Un *bando* del senyò Arcalde
llarg com una mala cosa;
molts trastos, molts vestits nous,
però, llimpiesa, molt poca.

ELS escombriaires que, en virtut del contracte amb la Societat de Sanejament, quedaren en vaga forçosa, veuen un xic compromesa la seva situació, perque no saben a quin ofici dedicar-se.

Nosaltres els aconsellariem que's presentessin per concejals en les vinentes eleccions.

Si sortissin elegits ells, per poc espavilats que fossin, en podrien treure les palles més llargues que fent d'escombriaires, i nosaltres no creiem que hi perdessim res.

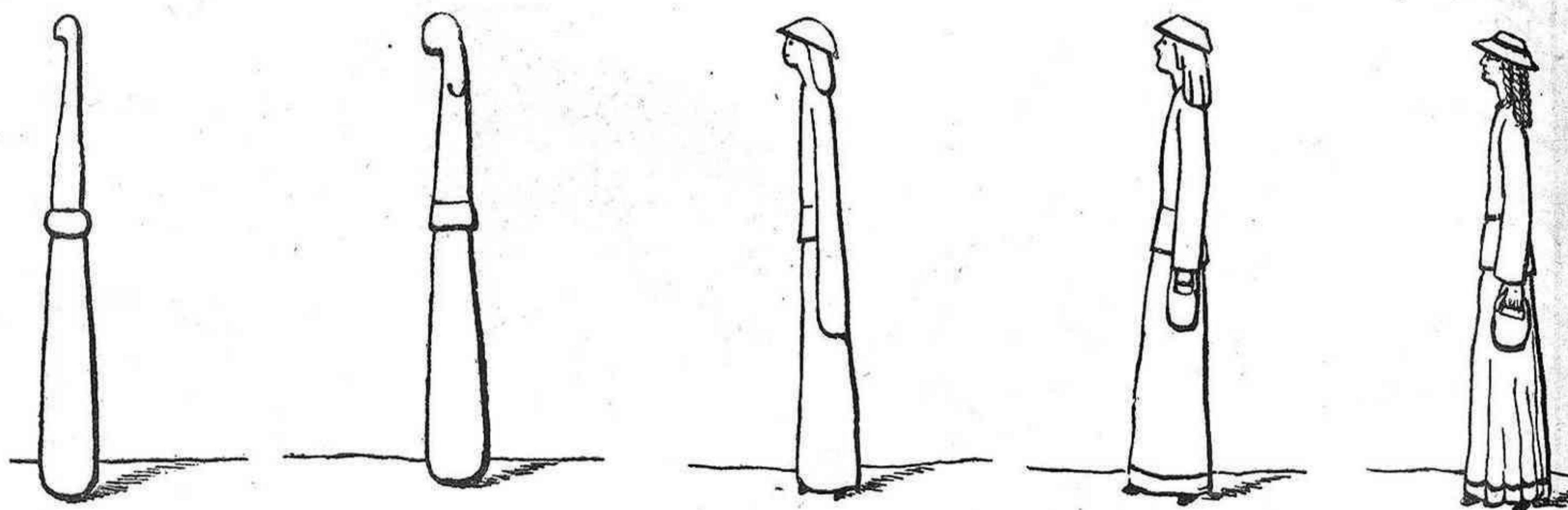
Per malament que ho fessin, no ho farien pitjor que'ls actuals regidors.

Per treure un goç mort, dos rals;
prò essent deù els animals,
el preu varia.
Per treure un Ajuntament,
corromput i pestilent,
quant costaria?

EL BANY DE LA PUBILLA

—Saben que'ls banys de mar són molt saludables, i per això m'han ofert un mar... d'escombraries.

TRANSFORMACIO

De com una simple bitlla,
afegint-hi unes ratlletes,
se transforma en una *miss*
del gremi de sufragetes.

No més que tretze borratxos han sigut recollits per la guardia urbana, durant el passat mes de Juliol.

Aquesta xifra és molt insignificant, i diu molt a favor de nostres costums; diu tant, que nosaltres sospitem que la guardia urbana recull no més als borratxos que's deixen recollir, aquells que l'agafen tant forta que fins perden les cames i els sentits.

D'altra manera, abans de creure en un viure tant morigerat, seria qüestió de posar en dubte la bona fè dels taverners, dels fabricants de xampany i d'altres begudes refinadament espirituoses.

A que và que, dels tretze, no n'hi havia cap que portés camisa?

Les escombraries, noies,
si no sabeu aon portar,
porteu-les a Cà la Vila,
que allà no ve d'un cabaç.

EL popular empresari dels cines «Condal», «Walkyria», «Diorama» i «Kursal», i de la tant coneguda «Bohemia Modernista», centre d'esplai de la nostra joventut i alegre dependència, amb l'afany característic del seu temperament emprendor, està organitzant, en la forma d'altres anys, unes excursions interessantíssimes de Barcelona a París-Londres-Gand.

Per pocs dinerets (el passatge més car, 180 francs, i el més barat, 65), pot, qualsevol dels nostres entremaliats *corridos*, donar-se el *pisto* de rodar món per les Babilonies europees, a la caça d'alguna princeseta descuidada.

Desitgem al senyor Bastida l'èxit que no pot menys d'assolir amb tant simpàtica empresa.

LA major part dels nostres concellers se troben, també, prenent la fresca en algún recó pintoresc de muntanya o en alguna platja tranquil·la.

Ditxosos ells!

Poguent passar fresc l'estiu,
ben tonto és qui s'encaparra;
per estar bé, un regidor,
ha d'anà a Torredembarra.

L'Associació de la Dependència Mercantil diu que són molts els amos d'establiment que accepten la seva demanda de tancar les botigues a les vuit del vespre.

Nosaltres podem afegir que, si tots els rumors alarmistes que han corregut aquests dies tinguessin confirmació, el tancament general de portes podria ésser que s'efectués molt abans de l'hora indicada.

Qui estava a punt de fugir
per por de les conseqüències
d'una vaga general,
ja pot desfer les maletes,
que la vaga és *per-tinent*,
prò *general*... ho és en Weyler.

DIALEG poca-solta:

- Vostè sab llegir i escriure?
- De nits, sí, senyor.
- Còm de nits sí?... I per què de dies no?
- Perque me'n varen ensenyar en classes nocturnes.

Solucions als trenca-caps del número 1805

A la xarada primera: *Peratallada*.—A la segona: *Tudela*.—
A la sinonímia primera: *Vas*, i a la segona: *Porta*.

TRENCA-CAPS

XARADES

I

Ma primera és adjectiu,
la dos a fóra n'hi hà,
i, si busques bé el *Total*,
trobes poble català.

JOAN ANTICH PUQUÍ

II

Immensitat el primer,
aliment *invers-segona*;
si és que ho vulguis sapiguer,
veuràs que'l meu *total* dona
eina de manyà o fuster.

FREIXONS DE VILAFRANCA

Antoni López, editor — Rambla del Mitg, núm. 20
Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, OIm, 8
BARCELONA

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

OBRA ORIGINAL

EL MURCIELAGO

MEMORIAS DE UNA PATUM

POR

:: **MODESTO URGELL** ::

UN TOMO ILUSTRADO EN 8.º Ptas. 5

COLECCIÓN DIAMANTE :: TOMO 117

DEVOCIONARIO POÉTICO

ANTOLOGÍA SAGRADA

RECOPIADA POR J. GIVANEL MAS

Un tomo en 16.º Ptas. 0'50

LES CENT MILLORS POESIES DE LA LLENGUA CATALANA

TRIADES PER

ERNEST MOLINÉ I BRASÉS

Un tomo en 16.º Ptes. 1

LA PRÓXIMA SEMANA APARECERA

COLECCIÓN PRIVADA

ETERNA LUNA DE MIEL

UN TOMO ILUSTRADO CON PRECIOSAS FOTOGRAFÍAS

CONDESA O. DE TAVARAZZI

El tocador ideal

Formulario práctico de

BELLEZA Y SALUD

500 recetas probadas para embellecerse y mantenerse sana

UN TOMO 8.º PTAS. 2

NOVISSIMA ORTOGRAFIA CATALANA

VOCABULARI ORTOGRAFIC

SEGONS LES NORMES DE

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

PER A. ROVIRA I VIRGILI

Un tomo en 8.º Ptes. 1'50

A. ROVIRA I VIRGILI

DICCIONARI

Sortirà aviat

CATALÀ-CASTELLÀ

&

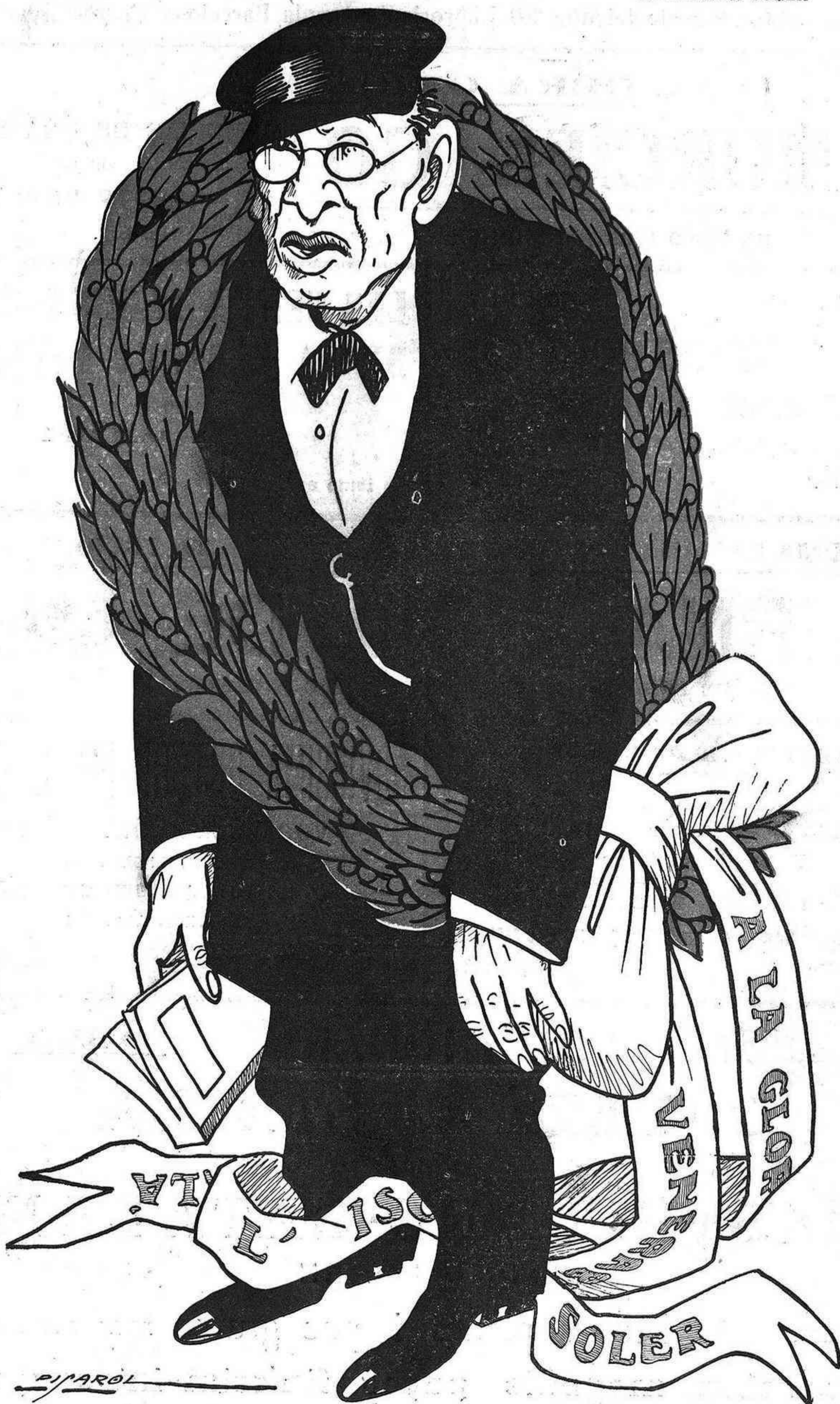
CASTELLANO-CATALAN

EDICIÓ LÓPEZ

==== Moltes planes i poc gruix ====

Impres sobre magnífic paper finíssim-intransparent

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Múuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, además, un ral pera certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

Parlant d'actors, se sol di:
*en Novelli, en Le Bargy,
en Duse, en Parravicini,
en Zacconi, o bé... en Salvini.*

Però que tingui un actor,
el distintiu de «senyor»
(i ben merescut que'l té),
no més hi hà el senyor Solè.